

Kleioskoop

TON VAN ZEELAND

Regie Wolfgang Becker,
script Bernd Lichtenberg en
Wolfgang Becker.
Duitsland 2003,
118 minuten.

Regisseur Wolfgang Becker (Westfalen 1954) heeft zichzelf met *Good bye, Lenin* opnieuw overtroffen. Al verschillende keren is hij in de prijzen gevallen en bekroond. *Good bye, Lenin* is weer een mijlpaal! In Duitsland gingen meer dan zes miljoen mensen naar de bioscoop. Een ongekend succes. Zowel in het voormalige Oost-Duitsland als in de 'oude' Bondsrepubliek trok de film maandenlang volle zalen. Voor velen bracht de film het DDR-verleden (weer) dichtbij. Al die verschillende gezichten van de DDR-geschiedenis!

Het verhaal draait rond de 21-jarige hoofdpersoon Alex – een overtuigende rol van Daniel Brühl. Kort voor de val van de Berlijnse muur in 1989, raakt de moeder van Alex (Katrin Sass) in coma. Ze maakt die gebeurtenis niet bewust mee. Als zij na acht maanden ontwaakt, is zij zo zwak dat alle opwinding fataal kan

zijn. Er rest Alex niets anders dan een schijn-DDR te creëren op de kleine 79 m² van de 'Plattenbau-woning' van de familie.

Hilarische maar vaak ook ontroerende situaties zijn het gevolg. Alex bootst met een vriend bijvoorbeeld het DDR-tv-nieuws na om een Coca-Cola-reclame te verklaren, die zijn moeder per ongeluk heeft gezien. Ook voor de andere dagelijkse tv-uitzendingen moet de video te pas komen. Als actief burger hecht moeder aan DDR-producten, zodat de verpakkingen moeten worden gevuld met West-producten om de zieke moeder haar illusie niet te ontnemen.

Dit alles blijkt erg lastig vol te houden, zeker als moeder zich weer meer voor de buitenwereld begint te interesseren en op een gegeven moment zelfs naar buiten gaat. Alex en zijn vriendin Lara (Chulpan Khamatova) hebben er de handen vol aan.

Good bye, Lenin geeft een ontroerend beeld van de DDR-maatschappij in verval. De film verbeeldt heel treffend de voor de meeste mensen veel te snelle veranderingen, laat zien hoe de oude DDR-waarden, producten en geschiedenis worden afgezworen, maar het verleden tegelijkertijd ook wordt omarmd. Het vervult de kijker soms met melancholische gevoelens, maar ook met verbazing. Geen moment is de film echter ongeloofwaardig, zelfs niet als er een metershoog bronzen Lenin-beeld door de Berlijnse lucht zweeft. Het krijgt in

de context van de film zelfs iets symbolisch.

De film heeft in Duitsland vele gesprekken weer op gang gebracht. De menselijke maat waarin de geschiedenis wordt weergegeven, was blijkbaar voor meer dan zes miljoen West- en Oost-Duitsers reden om de film te gaan zien. Hierdoor heeft die ongetwijfeld invloed op het Duitse denken over de DDR. Want de vele jongeren die de DDR nauwelijks bewust hebben meegemaakt, krijgen eindelijk eens een niet-afwijzend en niet-verheerlijkend beeld voorgeschoteld. Politiek en heldhaftigheid spelen slechts een marginale rol en worden kritisch benaderd.

Niet alleen als historische film is *Good bye, Lenin* geslaagd. De makers trekken de kijker in een wereld van schijn en werkelijkheid. Die wereld kan de DDR zijn geweest!

Ook als speelfilm voldoet *Good bye, Lenin* ruimschoots aan de eisen. Romantiek, humor en bittere ernst, leven en dood worden op overtuigende wijze gespeeld en in beeld gebracht. De film is amusant en interessant, de volle 118 minuten een buitengewoon boeiende belevenis. Daarna blijven de twijfels en de gedachten: aan de DDR, aan Alex, aan zijn moeder – en gelukkig niet aan Lenin en zijn kornuiten.

'Good bye, Lenin' draait vanaf 13 november in de Nederlandse filmhuizen.

Historicus Ton van Zeeland is werkzaam bij de Nederlandse ambassade in Berlijn.

Boeken

ZOJUIST VERSCHENEN

Marjane Satrapi maakte als jong meisje in Irak de revolutie van 1979 mee, de verdrijving van de sjah en de vestiging van de islamitische republiek onder Khomeiny. De gevolgen zijn voor de jonge Marjane duidelijk merkbaar: oude vrienden, burens en familieleden vertrouwen elkaar niet meer en kunnen je verraden aan de islamitische garde.

Tijdelijk verenigt de oorlog met Irak de Iraniers weer. Maar Marjane komt steeds vaker in aanvaring met het gezag. Haar ouders moeten een oplossing zoeken.

In *Persepolis* heeft zij haar jeugd in een stripverhaal opgetekend. *Persepolis I en II*. Atlas, ieder deel € 13,50. (Deel III en IV volgen in de loop van 2004).

Amerika begint een probleem te worden. Tientallen jaren vormde het een stabiele factor voor Europa in de Koude Oorlog, maar nu die voorbij is, dreigt het evenwicht zoek te raken. Met het beeld van de 'as van het kwaad' hebben de Verenigde Staten zichzelf een vrijbrief gegeven om op te treden als politieagent van de wereld. Dat dit niet goed kan gaan, omdat de wereld te groot is om door één land gedomineerd te worden, is de strekking van Emanuel Todds nieuwste boek, *Wereldmacht. Essay over het verval van het Amerikaanse systeem*.

Bert Bakker, € 19,95

Een vreselijk periode uit de geschiedenis van Den Haag is opgetekend door Wally de Lang in *Slotakkoord der kinderjaren. Herinneringen aan het Joodsch Lyceum Fischerstraat. Den Haag 1941-1943*. Met veel kunst- en vliegwerk is in de beginjaren van de bezetting het onderwijs aan joodse kinderen in Den Haag draaiende gehouden. Intimidatie en deportatie bepaalden het schoolleven. Met herinneringen van ooggetuigen, dagboekfragmenten en historisch onderzoek is een aangrijpende episode van het Haagse joodse leven beschreven.

Het boek is te bestellen door € 19,50 over te maken op

postbankrekening 9314211 van de Stichting Voormalig Joodsch Lyceum Fischerstraat, Amsterdam. In Den Haag en omgeving ook in de boekhandel.

George Naporra, een boerenzoon uit Oost-Pruisen, schreef tweehonderdvijftig jaar geleden zijn levensverhaal op: na zijn schooltijd en een reeks mislukte baantjes monsterde hij aan bij de VOC. Vier jaar lang diende hij de Heren Zeventien, waarna hij zich in Dantzig vestigde. Roelof van Gelder ontdekte Naporra's handschrift en onderzocht in archieven in Nederland, Duitsland en Polen zijn denk- en leefwereld. Daarmee heeft hij Naporra weer tot leven weten te wekken.

Naporra's omweg. Het leven van een VOC-matroos (1731-1793). Atlas, € 34,90.

Een facsimile-uitgave van een rekenboek dat in 1828 door het Leidse genootschap Mathesis Scientiarum Genitrix werd uitgegeven. In de inleiding wordt uitvoerig ingegaan op de cultuur- en onderwijshistorische context. *Rekenmeesters I. Grondbeginselen der rekenkunde*, ingeleid door Danny Beckers en Harm Jan Smid. Verloren, € 16,-.

Ulbe Bosma en Remco Raben schreven een geschiedenis van de Nederlandse koloniale samenlevingen in Azië vanaf de allereerste ontmoetingen tussen Europeanen en Aziaten tot aan het begin van de twintigste eeuw. Het perspectief van de auteurs is ongewoon en vernieuwend. Hun boek is vooral een relaas geworden van gewone Indische mensen, in de ruimste zin van het woord: zij die in Indië hun thuis hadden of het daar vonden. Dit Indië was een wereld waarin koloniale bestuurders en reizigers uit Europa passanten waren. *De oude Indische wereld 1500-1920*. Bert Bakker, € 25,-.

Carl Heller zette zijn belevenissen tijdens de Grote Oorlog op papier. Heller woonde en werkte in 1914 in